

Vasario 28 d. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (VKEKK) svarstys, ar pakeisti dabar galiojančią šilumos supirkimo tvarką. Specialistai įspėja, kad dėl šių pokyčių vartotojams gali kilti šilumos kaina.

■ Abejonės: V.Lukoševičiaus teigimu, pakeitus šilumos supirkimo taisykles, vartotojams brangs šildymas.

Akvilė Štarkienė nuotr.

Planuojami pakeitimai – ne į naudą vartotojams

Edita Radzevičiūtė
e.radzeviciute@kaunodiena.lt

„Kauno diena“ aiškina, kokius šilumos energijos supirkimo pakeitimus svarsto VKEKK, kokia tų pakeitimų nauda ir kaip tai gali paveikti šilumos kainas vartotojams. Situaciją plačiau pakomentuoti sutiko Kauno technologijos universiteto šilumos ir atomo energetikos katedros doc. dr. Valdas Lukoševičius.

– Paaiškinkite, kaip dabar vyksta šilumos supirkimas?

– Šiuo metu veikia sistema, kai yra skaičiuojamos dvi rūšys šilumos sąnaudų. Pastoviosios sąnaudos yra skirtos ūkiui išlaikyti, apmokėti už darbą, remontus ir pan. Kintamosios sąnaudos priklauso nuo energijos poreikio, kiek vartotojams reikia šilumos, kiek perkama kuro, elektros, vandens.

Tad galutinė šilumos kaina vartotojams susideda iš dviejų dedamųjų. Pastoviąją dedamąją šilumos tiekėjai gauna, kad užtikrintų sistemų funkcionalumą, kokybę ir parametrus. Jei atsiranda nepriklausomi šilumos gamintojai (NŠG), kurie gali šilumą pasiūlyti pigiau, tiekėjas išjungia savo katilus bei perka šilumą iš kitur ir tada atsiranda kintamoji kainos dedamoji.

Iki šiol tokia sistema veikė. Jei mieste pastatoma biokuro katili-

nė, dujų katilai stabdomi, perkama pigesnė šiluma, ji įskaičiuojama į galutinę kainą.

– Ką VKEKK planuoja pakeisti ir kam to reikia?

– Dabar atsitiko taip, kad šilumos tiekėjai pradėjo patys statyti katilines, nes pamatė, kad tokia rinka vis tiek nemažina šilumos kainų. Žiemos mėnesiais, kai reikia daug šilumos, konkurencijos faktiškai nėra, nes turimų biokuro galių trūksta ir visi, tiek šilumos tiekėjai, tiek NŠG, tenkina šilumos poreikį. Iš tokios konkurencijos nėra naudos vartotojui, kai žiemą šiluma kainuoja brangiausiai. Tada šilumos tiekėjai turi ir savo biokuro katilines statyti, kad sumažintų kainas.

Išsina taip, kad kai šilumos tiekėjai pasistatė daugiau savo biokuro katilinių, kad reikėtų mažiau mokėti NŠG ir taip mažėtų šilumos kaina, NŠG negauna pakankamai lėšų. Dėl to jie pradėjo reikalauti, kad būtų keičiama supirkimo tvarka, kuri leistų jiems uždirbti daugiau pinigų.

Pakeitus šilumos supirkimo taisykles, NŠG kurį laiką geriau gyventų, galbūt sudurtų galą su galu, bet šilumos tiekėjas, kaip reguliuojama įmonė, negautų pakankamai pajamų šilumos tiekimo ūkiui išlaikyti. Tokiu atveju kyla klausimas, kas už ką atsakingas, kas turės palaikyti temperatūrą, slėgį,

rezervuos šaltinius ir pan. Esant tokiai situacijai neįmanoma lygiavertė konkurencija, nes šilumos tiekėjas turi garantuoti viską, tačiau jis neturi kitų pajamų, tik iš jo reguliuojamos veiklos, o NŠG žiemos mėnesiais gali sukaupti pelno ir vasarą nedirbti. Išsina, kad NŠG siekia tik pelno, o šilumos tiekėjai turi prisimti atsakomybę ir vykdyti įsipareigojimus.

Jie nenori jokių įsipareigojimų, jie nori tik pinigų.

– Sakote, kad jei bus pakeista šilumos supirkimo tvarka, naudą gaus tik NŠG?

– Taip, jų toks tikslas ir yra. Jie siekia persikirstyti lėšas.

– Ar tokiu atveju NŠG prisidės prie šilumos tinklų sistemos išlaikymo?

– Ne, jie nenori jokių įsipareigojimų, jie nori tik pinigų. Suprantama, kad yra verslo interesas ir jie nori gauti pelną. Tačiau čia yra viešoji paslauga, kurią reguliuoja ne tik savivaldybės, bet ir VKEKK, tad susiklosto nelygiavertė situacija. Tiekėjai yra supančioti: turi prisimti visą atsakomybę, reguliavimą, o NŠG faktiškai neturi jokių įsipareigojimų.

– Kokios gali iškilti grėsmės, jei vis dėlto VKEKK pakeis šilumos supirkimo tvarką?

– Pirmiausia – technologinės grėsmės. Kaip minėjau, jei bus pakeista tvarka, šilumos tiekėjas praras dalį pajamų, skirtų šilumos tinklams išlaikyti. Tada šilumos tiekėjas negalės visiška, su visa atsakomybe užtikrinti paslaugos kokybę, nes reikės užtikrinti rezervą, prižiūrėti net ir tuo metu neveikiančius įrenginius. NŠG gali bet kada sustoti ir negaminti šilumos, išvis nuspręsti, kad jiems neapsimoka, ir įrenginius persivežti kitur, o tiekėjai turės viską kompensuoti.

Kitas dalykas, kad NŠG stato savo objektus ten, kur tik nori ir kur yra pralaidumas, o tiekėjas privalo savo įrenginiais garantuoti rezervą avarijos atveju, kad šiluma būtų tiekama nenutrūkstamai, todėl savo objektus išdėsto planingai – ten, kur reikia. Praktika jau yra parodžiusi, kad bet koks sistemų darymas kelia daug techninių problemų.

Toliau – ekonominės grėsmės. Pirmųjų NŠG, kurie pirmieji pasistatė katilus, investicijos jau yra atsipirkusios. Jei liks mėnesiniai šilumos aukcionai, tokie NŠG gali eiti į juos ir užimti nemažą šilumos gamybos rinkos dalį su labai maža kaina. Iš vienos pusės, tai gal ir gerai, nes būtų pigesnė šiluma vasarą, tačiau žiemą jie vis tiek par-

duos brangiai, nes žiemą šilumos trūksta. Tačiau yra kita rizika, kad tos katilinės, kurios pastatytos vėliau, tiek NŠG, tiek šilumos tiekėjų, jau yra statytos panaudojant ES lėšas.

Išsina, kad senosios katilinės yra atsipirkusios ir gali nebūtinai su maža kaina, bet su dideliu pelningumu užimti rinką, o visi reguliuojamieji, kurie, panaudoję europines lėšas, su savivaldybių laidavimu, paskolomis, įsipareigojimais staiga negauna pajamų tam padengti. Visos katilinės energetiniu požiūriu yra vienos, naudojamas tas pats biokuras. Skiriasi tik piniginių srautų klausimas. Tad kyla grėsmė, kad Lietuvos vardu paimtos paskolos nebus gražintos arba savivaldybės, kaip turto akcininkai, turės jas padengti. Todėl didžiųjų miestų vadovai VKEKK planuojamiems pakeitimams labai priešinosi ir nesutinka su siūloma tvarka, nes tai griama ne tik technologinę infrastruktūrą, bet ir šilumos tiekimo ekonominius pagrindus.

– Kaip šilumos supirkimo pakeitimai gali nulemti šilumos kainą vartotojui?

– Galutinė kaina trumpalaikiu laikotarpiu gal ir sumažėtų, tačiau ilgalaikiu požiūriu gali pabrangti. Jei šilumos tiekėjas uždarys savo pagrindinius įrenginius ir juos perleis NŠG, jie nevaldomi galės kelti kainą. Laisvoji konkurencija tokioje sistemoje nelabai tinka. Yra ir Europos šalių praktika, kad ne taip reikia spręsti apsirūpinimo šiluma mažiausiomis sąnaudomis problemą, yra kiti metodai.

– Kokius metodus naudoja kitos šalys?

– Kitur šilumos tiekėjas reguliuojamas taip, kad jis būtų pats suinteresuotas tiekti šilumą mažiausiomis sąnaudomis, tam yra du būdai.

Skandinavijos šalyse, išskyrus Daniją, šilumos tiekėjas turi nuolat ieškoti pigiausių energijos šaltinių. Jis arba pats stato, arba ieško, kas jam gali pigiai parduoti šilumą.

Tose šalyse, kur yra reguliuojamas šilumos ūkis (Danijoje ir visose posovietinėse šalyse), nustatoma skatinamoji kainodara. Šilumos kainą reguliatorius nustato kaip kepurę, kad šilumos kainų lygis bus maždaug toks. Jei nori uždirbti, turi mažinti savo sąnaudas. Tada tiekėjai ieško, kas galėtų šilumą pagaminti pigiausiai. Tokie modeliai puikiai veikia, nes jie skatina, o dabartinis, kurį VKEKK bando įgyvendinti Lietuvoje, yra priverstinis. Užtuot skatinę tiekėją patį būti suinteresuotą rūpintis pigesne šiluma, ji verčia supirkti neva pigesnę šilumą. Taip kyla tik konfliktai, o vartotojas negauna pigiausios, kurią galėtų gauti, šilumos.